

[א] כ בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם

כ * רבתי ובראש עמוד ב"ח שמו' סימן

אונקלוס

א בקדמין ברא יי' את שמיא

שמי חמשים השלם

א המפרשים מקשים, שלא מצאו שיהא מוזכר בספרא ובמדרש זה המצא כשם רבי יצחק, ולא היה שם שנקרא מה שם פתח ותי לא אלא שזה רבי יצחק היה אביו רבי רש"י, ולא היה כל כך נודע בתורה, וכן רש"י רצה לכבדו ולהזכירו בתחילת חיבורו, והוא מצאיו להקשות איזה קוסיא ולכתוב משמו, והקשה את הקוסיא קשה התחיל בבראשית, ולא הקשה מה ששם. מצא כתוב בכתב ידו, והוא אינו, ומביא ספרים בתרא דעבודת ד'ה וכו' ולא מליני זה לשון אבא מורי מנחמה כבוד ומוכח קשה בעל תורה ודרי ודרי ב דתא התורח לא ניתנת לישאל אלא בשביל הפסוקים הקטנים כי שיקיימו אותם, ואלו כן נקראת בשלשן תורה, ואם כן, כל הני סיפורי דברים לא היה לו לכתוב בתורה, אלא למעלה ספר במי עצמו, כמו ספר יהושע או ספר שופטים, ומה שאין בו מילה נדי הקשה שלא נקראו בהם אלא יחידים, ובעצם ובעד כל ישראל, וכל זמן שלא נעשו בהם כל ישראל אינם נחשבים ממלך מנחמה, ד'תורה צוה לנו משה" כתוב, ויבאים מ' ד' בשלשן ויחזקו ויחזרו הוא, רצה לומר הפסוק בתחלים הוא מפרש הטעם קשה התחיל בבראשית, והכי משמע מן הפסוק, "כח משעור", מירושלמי, דהוא משעור בראשית, ולכן "גידו לשמו", משום שרעה "נתת להם נחלת גוים", ובעל פה אברהם שהביטחו הקב"ה שינוי לרצו את ארץ כנען, והירושלמי היא משער הפסוק והקשה כמבשרה, וא"כ צריך לומר שהשם הוא כח משעור, א"נ מו, קשה לרש"י היה לו לכתוב ספר בראשית אחר האינו ולא להתחיל בו כאן, ומתוך משום "כח משעור גו", רצה לומר, אם היה כתוב ספר בראשית בסוף הספר, לא היה תחלה שהכתוב כל המעיד שאין בני ישראל למסכים, אלא הינו אומרים, מה שנקבת ספר בראשית, הוא לאגוד שאין העולם כדמותו, שהוא עיקר האמונה וכמו שקבת הרמב"ן, אבל עקשה את שהתחיל לומר בראשית, ורצה לומר ולקרש ששים "כח משעור גו", רצה לומר שהכתוב עצמו מצידי על זה ודרי ק'.

אבן עזרא

כמור, כמו "בראשית ממלכת יהוסיקים" (ירושלמי ב' א, כ), ואל תחמה איך נסמך על פועל עבר, והנה כן "תחלה דבר ה' בהושע יאמטר ד' אל הושיע" (ישעיה א' ב), "קרינת חנה דוד" (ישעיה כט א), והשעם יתקרב לך פסוקו השני: ברא, רובי המפרשים אמרו שהבריאה להוציא יש מאין, וכן "אם בריאה ברא ה'" (במדרש טו, ל), והנה שכתבו "ויברא אלוהים את התבנים" (למקם א' בא), "ושלש פסוקי אחר, "ויברא אלוהים את האדם" (למקם א' ב), "ויברא אחר" (ישעיה מה טו)

רש"י

המפרשים אמרו משינוי השלשן, שנקבת פשוטו של מקרא בשלשן שיקולין ללמוד והטנו עיקר הרקשה כמו "אלה תולדות השמים והארץ בהקראם" (לחלן ב' ד) וקרשבים (בראשית רבה יב ט) באברהם. מאריכות השלשן שלא היה צריך לכתוב בהקראם.

בעל הטורים

(א) יש לשונו שלקח פתח בכריה ולא באלף, לפי שדבר הוא לשון ברכה ואלף לשון ארדה אמר הכהן עבודת הוא אפסח בכריה אלף ברכה ולפי שיוכל להתקשר, דבר אחר — על שם שני עולמות שקרא. העולם הזה והעולם

ליקוטי בבלי וירושלמי

(א) **בראשית ברא** — עשרה דברים נקראו כיום ראשון ואילו הן, ששים וארץ (בהו אור) נחשך רוח וקיים מרת יום ומרת לילת שמים וארץ ודמים בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ' (תנחומי יב, א) — משעה בשלטי המלך וקיים שבעים ושנים וקיים — ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם, וכן קדוש ברוך הוא בכל כל אשר ואמר עצה, וכתבו לו אלוהים בראשית ונחילה כאן — אין פסוקים מעשרה פסוקים בבית המקדש — כגון עשרה מאמרות שקראו בראשית העולם ה' נינהו, ואמר ובראשית הני תשעה הנה בראשית נמו מאמר ואת דכתיב ותחילת (ב' א) יבדבר ה' שמים ועשו וברוח פיו כל יבגאם' וראש השנה לב, מניחה כאן, 'שיחן משעת ימי בראשית נבראו' — אל תיכיר "בראשית" — אלא ברא שית (מסכת סנה' א) — הוראה שית כהקדמו סתן יפה לו, מאי עקמא — עבר בראשית ברא אלוהים את האור — לא כתיב שית' (בבבא סנה' טו, א) — בית שמיא אומרים ששים נקראו תחלה שנאמר "בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ" — והקמים אומרים זה הנה בראשית נקראו שנאמר (ישעיה מה טו) "אף זה יבדק ארץ ומיני פסוקה ששים" — קשו קריא אנתר, אמר ריש ליש, שומריהם בראשית ברא בראשית וכוונתה הני הארץ ואמר כך נקח ששים (תנחומי יב, ח) — חסיד לב, א — שאלו את רבי שמלאי כמה אלוהות בראו את העולם, והא כתיב "בראשית ברא אלוהים, אמר ליה וכו' ברא כתיב, כתיב חסיד (ירושלמי ברכות ט א) — למה נקרא העולם בכריה ולא באלף, מפני שהביית לשון ברכה והאלף לשון ארירה וירושלמי תנחומי ב' א — ששים — מאי "ששים" — ששים מים, ששם מתא, וקיים, מלמד שהביאן קדוש ברוך ה' וטרפן זה הנה ונשה מהן קריע (תנחומי יב, א)